

EUROPOS KOMISIJOS ATSAKYMAI

Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ PASTABAS SPECIALIOJOJE ATASKAITOJE

LEADER ir bendruomenės inicijuota vietos plėtra sudaromos palankesnės sąlygos dalyvauti programoje vietos lygmeniu, tačiau vis dar nepakanka įrodymų, kad gauta papildomos naudos

Turinys

SANTRAUKA (I–XI dalys).....	2
ĮVADAS (1–18 dalys).....	3
AUDITO APIMTIS IR METODAS (19–23 dalys).....	4
PASTABOS (24–75 dalys).....	4
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS (76–84 dalys).....	6
1 rekomendacija. Išsamiai įvertinti LEADER sąnaudas ir naudą.....	7
2 rekomendacija. Įvertinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodą.....	8

Šiame dokumente pateikiami Europos Komisijos atsakymai į Europos Audito Rūmų pastabas specialiojoje ataskaitoje pagal [Finansinio reglamento](#) 259 straipsnį, kurie turi būti paskelbti kartu su specialiaja ataskaita.

SANTRAUKA (I–XI dalys)

Bendras Komisijos atsakymas į santrauką

Per daugiau negu 30 metų nuo taikymo pradžios LEADER¹ metodas pasirodė esąs svarbus ir tebėra reikalingas šiandien. Pridėtinė LEADER vertė sukuriama visiškai įgyvendinus šį metodą² ir pasireiškia akivaizdžia nauda, susijusia su vietos valdymu, geresniu socialiniu kapitalu ir geresniais LEADER projektų rezultatais, *palyginti su ne LEADER projektų įgyvendinimu*.

Šiuo metu Europos Sąjungoje ir už jos ribų veikia 2 800 LEADER vietos veiklos grupių tinklas³. Dabar šiame tinkle dalyvauja dešimtys tūkstančių vietos veiklos grupių narių: vietos valdžios institucijos, socialinės ir ekonominės asociacijos, kaimo įmonės ir piliečiai. Tinklas aprėpia didžiąją dalį Europos kaimo vietovių ir formuoja teigiamą ES įvaizdį.

Didelės ES investicijos į žmogiškąjį ir socialinį kapitalą steigiant vietos veiklos grupes ir jų tinklą bei užtikrinant jų veikimą atspindi nuolatinį Komisijos įsipareigojimą siekti vis didesnio vietos lygmens įgalėjimo ir demokratinio dalyvavimo ES.

Todėl vietos veiklos grupių veiklai skirtas finansavimas apima kur kas daugiau nei administracines išlaidas, nes jis taip pat suteikia neįkainojamų galimybių investuoti į kaimo vietovių žmones, aktyvų kaimo vietovių pritaikymą ir jų kolektyvinį mokymąsi. Ši nemateriali nauda taip pat apima vertingą viešųjų ryšių darbą, kuris atliekamas pagal LEADER metodą skatinant kaimo plėtrai skirtą finansavimą vietos kaimo bendruomenėse ir palaikant ryšius su daugeliu kaimo gyventojų – jų gyvenimo kokybė dėl šio metodo pagerėjo.

Dalyvavimu grindžiamas strategijos valdymo procesas taip pat didina socialinį ir žmogiškąjį kapitalą vietos lygmeniu. Jį taikant reikia keistis informacija, kuriama pasitikėjimas, stiprinami santykiai, įgalinami vietos suinteresuotieji subjektai, o per mokymus, derybas ir tinklų kūrimą – tobulinami žmonių gebėjimai.

Nuo pat pradžių LEADER bendruomenės buvo skatinamos prisitaikyti ir mokytis. Komisija investavo į nacionalinius ir regioninius LEADER tinklus, taip pat į tinklų kūrimą Europos lygmeniu. Tai padeda didinti atsparumą ir įgyvendinti pagrindinius Komisijos⁴ prioritetus, tokius kaip atsigavimas po COVID-19 protrūkio, socialinė įtrauktis ir skaitmeninė pertvarka.

Kadangi dėl pastarųjų metų įvykių nuodugnų analitinį darbą reikia atlikti sparčiau, Komisija dėsi daugiau pastangų, kad įrodytų LEADER indėlį į socialinį kapitalą ir vietos valdymą, įskaitant tinklo

¹ Akronimas LEADER yra kilęs iš prancūziškos frazės „Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“, kuri reiškia „ryšiai tarp kaimo ekonomikos plėtrai skirtų veiksmų“. Pagal LEADER metodą vietos veiklos grupės (VVG), kurias sudaro viešieji ir privatūs socialinės ir ekonominės veiklos vykdytojai, gali kurti ir įgyvendinti savo strategijas vietos teritoriniu lygmeniu, sudaryti palankesnes sąlygas inovacijoms diegti vietos lygmeniu, bendradarbiauti tarp teritorijų ir kurti tinklus.

² Pridėtinė LEADER vertė sukuriama visiškai pritaikius LEADER metodą (Gairės: LEADER/BIVP vertinimas, ES kaimo plėtros vertinimo tinklas (2017 m.), p. 21. Jos įgyvendinimui taip pat yra labai svarbus aktyvus taikymas ir parama gebėjimų stiprinimui. Tai patvirtino neseniai atliktas vertinimą pagrindžiantis tyrimas dėl LEADER poveikio subalansuotai teritorinei plėtrai (2022 m.). (https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cmef/rural-areas/evaluation-support-study-impact-leader-balanced-territorial-development_en)

³ LEADER metodas taip pat įgyvendinamas kai kuriose ES nepriklausančiose šalyse, pavyzdžiui, Turkijoje, Serbijoje, Šiaurės Makedonijoje, Moldovoje.

⁴ Komunikatas dėl Europos žaliojo kurso (COM(2019) 640 *final*); komunikatas dėl strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ (COM(2020) 381 *final*); komunikatas „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija“ (COM(2020) 380 *final*); https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decadigital-targets-2030_en 9 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-andinvestment/european-pillar-social-rights_en

poveikį. Komisija padės didinti supratimą ir supaprastins metodikas, padedančias atspindėti šį nematerialųjį turta, bei skatins valstybes nares tai daryti.

ES investuoja į vietos plėtros strategijų kokybę, remdama jų rengimą, mokymus ir kitus būsimų vietos veiklos grupių veiksmus. Valstybės narės rengia strategijų kokybės vertinimą pagal aiškius kriterijus. Todėl dalyvauti ir augti gali daug teritorijų, įskaitant ir tas, kurių pradinis socialinio kapitalo rodiklis yra žemesnis.

LEADER apima ne tik ekonominį, bet ir socialinį bei aplinkos tvarumą, todėl yra aktualus visoms ES kaimo vietovėms.

LEADER remiami projektai grindžiami vietos plėtros strategijomis, dėl kurių kolektyviai derasi vietos suinteresuotosios šalys. Geresnė LEADER projektų kokybė arba rezultatai gali pasireikšti įvairiomis tiesiogiai su LEADER metodu susijusiomis formomis, tai gali būti, pvz., inovacijos vietos lygmeniu, artumas ir aktyvus taikymas siekiant įtraukti tuos dalyvius, kurie kitu atveju nedalyvautų, didesnis tvarumas, unikalių teritorinių vertybių, įskaitant kūrybinės ir tradicinės veiklos sektorius, valorizacija, vietinės tapatybės rėmimas, paslaugų teikimas bendruomenei, projektų ir dalyvių ryšiai ir kiti aspektai. Kai kurie projektai yra susiję su pagrindiniais vietos poreikiais (ypač silpną mokesčio bazę turinčiose savivaldybėse), kurie dažnai yra būtini kitiems pokyčiams įgyvendinti ir kurie be LEADER programos būtų patenkinti vėliau arba tiesiog nebūtų patenkinti. Komisija skatins valstybes nares nukreipti LEADER intervencinių priemonių prieinamumą toms vietovėms, kuriose LEADER metodo taikymas turėtų didesnę pridėtinę vertę, tuo pat metu palikdama pakankamai galimybių priimti principu „iš apačios į viršų“ grindžiamus sprendimus, kad jie atitiktų vietos poreikius ir pasirinkimus.

Be to, būtų sudėtinga LEADER įgyvendinimą lyginti su kitais finansavimo modeliais, nes, viena vertus, reikia tinkamai įvertinti nematerialųjį LEADER indėlį, ir, kita vertus, – kitų finansavimo schemų riziką bei sąnaudas.

Be to, Komisija ragina valstybes nares peržiūrėti įgyvendinimo mechanizmą ir, visų pirma, vengti vietos veiklos grupių ir susijusių institucijų funkcijų dubliavimo, mažinti administracinę naštą taikant supaprastintą išlaidų apmokėjimą ir atlaisvinti išteklius, kad būtų galima vykdyti daugiau aktyvaus pritaikymo ir gebėjimų stiprinimo veiklos.

Komisija ir toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad skatintų visas vietos veiklos grupes geriau taikyti LEADER metodą ir įrodytų jo pridėtinę vertę. Audito Rūmų pastabos yra naudingas žingsnis šia kryptimi.

Komisija iš dalies sutinka su pirmąja rekomendacija dėl LEADER sąnaudų ir naudos analizės ir visiškai sutinka su antrąja rekomendacija dėl BIVP metodo vertinimo.

ĮVADAS (1–18 dalys)

Bendras Komisijos atsakymas į 1–16 dalių pastabas

Vietos veiklos grupės teikia tiesioginę naudą vietos bendruomenėms. Jų užduotys apima bendruomenės inicijuotos vietos plėtros strategijos aktyvų pritaikymą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos suinteresuotųjų subjektų mainams teikiant informaciją ir skatinant įgyvendinti strategiją, taip pat padėti potencialiems paramos gavėjams plėtoti veiksmus ir rengti paraiškas. Šių užduočių finansavimas apima gerokai daugiau nei „administracines išlaidas“, o Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 35 straipsnio 1 dalies e punkte joms nustatyta 25 proc. viršutinė riba taikoma ir šiai veiklai.

Valstybės narės gali pateikti papildomų gairių dėl partnerystės įtraukimo, o Komisija skatins jas užtikrinti, kad vietos veiklos grupių partnerystės būtų įtraukios, ypač kad sprendimus priimančių įstaigų veikloje dalyvautų jaunimas, moterys ir mažiau palankioje padėtyje esančios grupės.

LEADER apima ne tik ekonominį, bet ir socialinį bei aplinkos tvarumą, todėl yra aktuali visoms ES kaimo vietovėms. Socialinės įtraukties, aplinkosaugos ir prisitaikymo prie klimato kaitos poreikių esama ne tik vietovėse, kurių ekonominiai rodikliai prasti.

Tai, kad valstybės narės vertina LEADER metodą, rodo skiriami dideli ištekliai, gerokai viršijantys teisės aktais nustatytą minimalų EŽŪFKP dydį, ir savanoriškai įsisavinamos lėšos iš kitų ESI fondų. 2014–2022 m. ES 27 kaimo plėtros programoms skirta LEADER priemonė – 6,4 proc.

Be to, dėl savo dalyvaujamojo pobūdžio strategijos valdymo procesas taip pat didina socialinį ir žmogiškąjį kapitalą vietos lygmeniu. Jį taikant reikia keistis informacija, kuriamas pasitikėjimas, stiprinami santykiai, įgalinami vietos suinteresuotieji subjektai, o per mokymus, derybas ir tinklų kūrimą – tobulinami žmonių gebėjimai.

AUDITO APIMTIS IR METODAS (19–23 dalys)

Komisija atsakymų nepateikė.

PASTABOS (24–75 dalys)

Bendras Komisijos atsakymas į 24–30 dalių pastabas

Komisija mano, kad vietos veiklos grupės padaro kur kas daugiau nei tik palengvina dalyvavimą vietos lygmeniu, o jų veiklos finansavimas atspindi ES investicijas į žmogiškąjį ir socialinį kapitalą kaimo vietovėse, nors patvirtinimo procesas vyksta lėtai.

Vietos veiklos grupių einamosioms išlaidoms nustatyta 25 proc.⁵ viršutinė riba aiškiai apima aktyvų teritorijos pritaikymą, suinteresuotųjų šalių mainų palengvinimą, informavimą, skatinimą ir paramą potencialiems pareiškėjams plėtojant veiklą, taip pat vietos plėtros strategijų valdymą, stebėseną ir vertinimą.

Bendras Komisijos atsakymas į 31–37 dalių pastabas

ES teikia didelę paramą rengiant vietos plėtros strategijas, kad būtų užtikrinta jų kokybė. Tokia parama apima mokymus, ekspertų pagalbą, suinteresuotųjų šalių konsultavimą. Be to, valstybės narės valdo procesą naudodamos metodines gaires ir kitas priemones.

Komisija mano, kad visos įgyvendinti atrinktos vietos plėtros strategijos turėtų atitikti kokybės standartus. Valstybių narių pareiga nustatyti vietos plėtros strategijų atrankos kokybės kriterijus yra įtvirtinta teisės aktuose.

Tačiau vietos plėtros strategijų atrankos kokybės kriterijų nustatymas nebūtinai reiškia, kad visada bus strategijų, kurias reikės atmesti. Tai priklauso nuo kiekvienos valstybės narės aplinkybių. Reikia įtraukimo, kad įvairiose kaimo teritorijose galėtų augti socialinis kapitalas ir atsirastų daugiau tinklų.

Nors buvo įvertintos visos vietos plėtros strategijos, kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Rumunija, nesukūrė sistemos, kuri užtikrintų minimalų kokybės lygį. Slovakija ir Graikija kaip bendrą

⁵ Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 35 straipsnyje aiškiai nurodyta, kad iki 25 proc. viršutinė riba apima: vietos plėtros strategijos valdymo, taip pat aktyvaus pritaikymo, suinteresuotųjų subjektų mainų, informavimo ir paramos potencialiems pareiškėjams rengiantis vykdyti veiklą išlaidas.

kokybės standartą taikė skaidrių kriterijų sistemą su minimaliu reikalaujamu balų skaičiumi. Čekija nustatė tam tikrus skaidrius kriterijus, privalomus visoms strategijoms, o VVG prieš atranką turėjo galimybę patobulinti savo pateiktas strategijas.

Bendras Komisijos atsakymas į 45–53 dalių pastabas

Komisija skatino ir toliau skatins valstybes nares 2023–2027 m. BŽŪP strateginiuose planuose nukreipti LEADER intervencinių priemonių prieinamumą toms vietovėms, kuriose sukuriama pridėtinė vertė, kartu išlaikant būtiną lankstumą, kad būtų galima taikyti principu „iš apačios į viršų“ grindžiamus metodus, atitinkančius vietos poreikius.

Todėl Komisija sustiprins stebėseną ir patobulins metodiką, kad būtų galima įrodyti LEADER indėlį į socialinį kapitalą ir vietos valdymą. Valstybėms narėms siūlomas atitinkamų priežiūros rodiklių rinkinys, kuriuo užtikrinama pusiausvyra tarp svarbos ir duomenų rinkimo paprastumo.

Komisija atsižvelgia į vietos veiklos grupėms tenkančią administracinę naštą ir pataria valstybėms narėms atidžiai pritaikyti įgyvendinimo sistemas, kad daugiausia dėmesio būtų skiriama pagrindinėms vietos veiklos grupių funkcijoms⁶, patikslinama atsakomybė ir vengiama užduočių dubliavimo. Taip pat plačiai skatinama taikyti supaprastintą išlaidų apmokėjimą. Taip vietos veiklos grupėms turėtų būti suteikta galimybė daugiau išteklių skirti aktyviam pritaikymui ir gebėjimams stiprinti.

Dalis šio darbo atliekama per Europos kaimo plėtros tinklą (EKPT).

Komisija, pasitelkusi Vertinimo pagalbos tarnybą, parengė gaires, rengė praktinius seminarus ES lygmeniu ir valstybėse narėse bei vykdė sklaidos veiklą, kad pagerintų LEADER stebėseną ir vertinimą bei duomenų rinkimą. Todėl Komisija ir Vertinimo pagalbos tarnyba daug dėmesio skyrė LEADER vertinimui, skatindama valstybes nares tobulinti LEADER vertinimą.

Remiantis naujausiais metinių įgyvendinimo ataskaitų duomenimis, LEADER vertinimus atliko kelios valstybės narės. Atlikti 85 LEADER/BIVP vertinimai.

Dėl būsimo LEADER poveikio subalansuotam teritoriniam vystymuisi vertinimo Komisija pabrėžia, kad šis vertinimas bus atliekamas vadovaujantis geresnio reglamentavimo principais ir penkiais vertinimo kriterijais⁷. Todėl vertinamas ne LEADER pridėtinės vertės, o ES pridėtinės vertės kriterijus. ES pridėtinė vertė padeda atsakyti į klausimą, kodėl ir ar apskritai tam tikra politika (LEADER) duoda geresnių rezultatų ją taikant ES lygmeniu, palyginti su kitais valdymo lygmenimis (nacionaliniu, regioniniu), o ne ar taikant LEADER metodą gaunama geresnių rezultatų, palyginti su rezultatais, gaunamais netaikant LEADER metodo (pvz., lyginant paramą pagal tradicinę principu „iš viršaus į apačią“ grindžiamą kaimo plėtros priemonę).

Be to, Komisija pabrėžia, kad LEADER pridėtinės vertės kriterijus nėra privalomas, bet jį rekomenduojama taikyti norint įvertinti LEADER metodą atliekant vertinimo procedūrą.

Bendras Komisijos atsakymas į 54–56 dalių pastabas

Komisija mano, kad daugelis Audito Rūmų įvertintų projektų galėjo duoti papildomos naudos vietos bendruomenėms, tiesiogiai susijusios su LEADER metodu. Tai gali būti, pavyzdžiui, inovacijos vietos lygmeniu, dalyvių bendradarbiavimas, unikalių teritorinių vertybių valorizacija, bendruomenės tapatybės stiprinimas, parama kūrybiniam ar tradiciniam verslui arba vietovei reikalingų paslaugų teikimas. Aprėpties įvairovė ir dalyvavimo vietos lygmeniu intensyvumas įgyvendinant daugelį, dažniausiai mažesnių, projektų matyti ir iš Audito Rūmų analizuotų projektų, kurių sąrašas pateiktas III priede.

⁶ Pagrindinės išimtinai VVG vykdomos užduotys išvardytos Reglamento (ES) Nr. 1060/2021 33 straipsnio 1 dalyje.

⁷ Penki vertinimo kriterijai: veiksmingumas, efektyvumas, aktualumas, nuoseklumas ir ES pridėtinė vertė.

Bendras Komisijos atsakymas į 57–58 dalių pastabas

Nagrinėjant atskirus projektus, galima nepastebėti bendro vaizdo. Į kai kurias strategijas yra įtraukti projektai, kuriais tenkinami labiau pagrindiniai poreikiai, tačiau jie yra svarbūs visai strategijai ir be LEADER finansavimo nebūtų patenkinti arba būtų patenkinti daug vėliau.

Bendras Komisijos atsakymas į 61–63 dalių pastabas

Nors vietos valdymo ir socialinio kapitalo aspektus gali būti sudėtinga įvertinti (tai daug išteklių reikalaujantis ir daugiausia kokybinis procesas), kai kurias metodikas galima pritaikyti ir naudoti. Komisija daugiau dirbs šiuo klausimu, kurdama ES tinklus ir atlikdama vertinimus.

Nors socialinio kapitalo didinimo vertinimas gali būti sudėtingas, sutariama, kad socialinis kapitalas yra svarbus augimo veiksnys, kuris padeda mažinti sandorių sąnaudas, prisideda prie geresnio sutarčių vykdymo, rizikos prisiėmimo, inovacijų, kolektyvinio mokymosi ir socialinio prisitaikymo, o tuo galima paaiškinti, kodėl daugelis valstybių narių pasitelkia LEADER sprendamos daugybę visuomenės uždavinių, tokių kaip socialinė įtrauktis ir, visai neseniai, atsigavimas po COVID-19 protrūkio.

Komisija taip pat remia programos „Horizontas 2020“ projektus, skirtus metodikoms, padedančioms geriau įvertinti socialinius aspektus, kurti. Tokiais projektais, kaip SIMRA, IMAJINE ar MATILDE, siekiama sukurti sprendimus, kurie gali būti pritaikyti socialiniams aspektams ir vietos plėtrai kaimo vietovėse stebėti ir vertinti ir gali būti naudojami vertinant LEADER pridėtinę vertę. Šie ištekliai taip pat įtraukti į Vertinimo pagalbos tarnybos žinių banką, kad padėtų valstybėms narėms ir ekspertams rasti naudingų LEADER vertinimo priemonių.

Siekdama suteikti valstybėms narėms ir vertintojams informacijos apie tokių projektų vertinimo galimybes, Komisija, pasitelkusi Vertinimo pagalbos tarnybą, sukūrė „žinių banką“, kuriame šie projektai išanalizuoti siekiant paaiškinti, kodėl jų rezultatai gali būti naudingi vertinant BŽŪP, įskaitant socialinius ir ekonominius aspektus bei vietos plėtrą.

Remdamasi patirtimi, įgyta apibendrinant metines įgyvendinimo ataskaitas, Komisija, pasitelkusi Vertinimo pagalbos tarnybą, taip pat tobulino LEADER indėlio kiekybinį įvertinimą, atsižvelgdama į dabartinių kaimo plėtros programų *ex post* vertinimą.

Bendras Komisijos atsakymas į 64–75 dalių pastabas

Pagal Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 (2014–2020 m. Bendrųjų nuostatų reglamentas, BNR) 10 straipsnį Bendroje strateginėje programoje yra numatyti pagrindiniai strateginiai principai. Visgi pagal ją negalima nustatyti papildomų įpareigojimų valstybėms narėms, tačiau ji turėtų palengvinti programavimą.

Kalbant apie atsakingų valstybių narių institucijų veiklos koordinavimą, struktūrizuotas bendradarbiavimas pagal iš kelių fondų finansuojamą BIVP strategiją gali turėti teigiamos įtakos (galimybės gauti finansavimą, kito sektoriaus patirties, išteklių aspektais), palyginti su padėtimi, kai neturima bendros strategijos, pavyzdžiui, gali būti sudėtinga pasinaudoti paramos programomis, jei jos vykdomos skirtingais administravimo lygmenimis.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS (76–84 dalys)

Komisijos atsakymai

78. 25 proc. viršutinė riba apima strategijų valdymą, aktyvų pritaikymą, suinteresuotųjų šalių mainus ir pagalbą potencialiems pareiškėjams plėtojant jų veiklą. Be to, dalyvavimu grindžiamas strategijos valdymas kartu su didesniu dėmesiu mokymuisi ir tinklų kūrimui įgalina vietos gyventojus ir gali būti laikomas investicija į vietos bendruomenes.

79. Vietos plėtros strategijų kokybė užtikrinama pasitelkiant įvairius mechanizmus, pvz., paramą jų rengimui ir atrankos kriterijus (kokybės vertinimą). ES finansiškai remia vietos plėtros strategijų rengimą, atsižvelgdama į jų kokybę. Kiekviena strategija įvertinama prieš ją pasirenkant. Be to, reikia įtraukti teritorijas, kurių pradinis lygis (socialinio kapitalo požiūriu) yra žemesnis, kad jos neliktų nuošalyje.

80. Komisija pripažįsta, kad tarp projektų kokybės ir administracinio patogumo galimas kompromisas. Projekto kokybė pasireiškia įvairiomis savybėmis, kurias turi įrodyti projekto vykdytojas ir kurios turi būti tikrinamos, stebimos ir vertinamos pagal administracinę sistemą.

81. Komisija ir toliau skatins valstybes nares užtikrinti, kad vietos veiklos grupių partnerystės būtų įtraukios, ypač kad sprendimus priimančių įstaigų veikloje dalyvautų jaunimas, moterys ir mažiau palankioje padėtyje esančios grupės. Tai taip pat bus stebima.

82. Komisija kartu su valstybėmis narėmis sieks geriau įvertinti ir įrodyti LEADER metodo pridėtinę vertę socialiniam kapitalui ir vietos valdymui.

Tai bus daroma pasitelkiant stebėseną, vertinimo metodikas ir tinklų kūrimą ES lygmeniu.

83. Daugelis projektų buvo grindžiami aktyviu pritaikymu, vietos partnerių bendradarbiavimu, inovacijomis vietos lygmeniu arba endogeninių vietos išteklių naudojimu, o tai galima laikyti LEADER metodo pridėtine verte.

84. Struktūrizuotas bendradarbiavimas pagal iš kelių fondų finansuojamą BIVP strategiją gali turėti teigiamos įtakos (galimybės gauti finansavimą, kito sektoriaus patirties, išteklių aspektais), palyginti su padėtimi, kai neturima bendros strategijos, pavyzdžiui, gali būti sudėtinga pasinaudoti paramos programomis, jei jos vykdomos skirtingais administravimo lygmenimis.

1 rekomendacija. Išsamiai įvertinti LEADER sąnaudas ir naudą

Komisija iš dalies pritaria šiai rekomendacijai.

1.A. Komisija pritaria 1 rekomendacijos a punktui.

1.B. Komisija pritaria 1 rekomendacijos b punktui.

1.C. Komisija iš dalies pritaria 1 rekomendacijos c punktui.

Dėl LEADER pagal BŽŪP Komisija, norėdama pagerinti savo gebėjimus vertinti sprendimus priimančių įstaigų įtraukumą, rengia įgyvendinimo aktą, kuriuo valstybių narių prašoma pranešti apie narių amžių ir lytį.

Vis dėlto Komisija nepitaria dėl kitų tikslinių grupių nurodymo, nes dėl šios analizės gali kilti kritinė asmens duomenų apsaugos ir duomenų rinkimo problema.

Be to, Komisija nesutinka su nustatytu 2023 m. terminu. Jei šis teisės aktas bus priimtas, duomenis bus galima gauti 2026 m.

1.D. Komisija pritaria 1 rekomendacijos d punktui.

1.E. Komisija iš dalies pritaria 1 rekomendacijos e punktui.

Ji įgyvendins šią rekomendaciją, kiek tai bus įmanoma, atsižvelgdama į duomenų rinkimo apribojimus ir į tai, kad teisės aktais nustatyta užduotis valstybėse narėse bus apibrėžiama skirtingai.

2 rekomendacija. Įvertinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodą

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.